

ZADNJA IZMENA

Banana Yoshimoto*Kuhinja*

Juiči Tanabe ... Sem morala biti pa res zmedena, če je trajalo tako dolgo, da sem se spomnila, kdaj sem prvič slišala svojo babico omeniti njegovo ime.

Občasno je delal v najljubši babičini cvetličarni. Spomnila sem se, da je velikokrat rekla kaj takega kot "Kako prijazen fant dela tam ... Tisti Tanabe ... Danes je bil spet ..."

Babica je imela zelo rada rože. Ker se tiste v kuhinji niso smele posušiti, je šla večkrat na teden v cvetličarno. Ko sem se spomnila tega, sem se spomnila tudi, kako je hodil za njo z veliko lončnico v rokah.

Bil je čeden dolgorok mladenič. Nič več nisem vedela o njem, a morda sem ga videvala pri trdem delu v cvetličarni. Celo potem, ko sem ga malo spoznala, se mi je še zmeraj zdel nekoliko nadut. Ne glede na to, kako prijazno se je držal in obnašal, je bil videti samotar. Res sem ga komaj poznala.

Tiste soparne pomladne noči je deževalo. Nežen, topel dež je obdajal sosesko, ko sem hodila, z napatki v rokah.

Med mojim stanovanjem in zgradbo, v kateri so stanovali Tanabejevi, je bil park Čuo. Ko sem šla skozenj, me je prežehl zeleni vonj noči. Koraki so mi pljuskali po svetleči vlažni poti, v kateri so odsevale mavrične barve.

Povedano po pravici, sem šla tja le zato, ker sem bila povabljena. Nič dalj od tega nisem mislila. Pogledala sem kvišku po stolpnici in pomislila, da mora biti razgled iz njihovega stanovanja visoko v desetem nadstropju ponoči čudovit ...

Ko sem stopila iz dvigala, me je na hodniku splašil zvok lastnih korakov. Pozvonila sem in Juiči je nemudoma odprl vrata.

"Stopi noter."

"Hvala." Vstopila sem. Soba je bila res čudna.

Ko sem pogledala proti kuhinji, se mi je pogled najprej kot spodsekan ustavil na

neznanski zofi v dnevni sobi. V ozadju je bila velika kuhinja s policami, polnimi loncev in ponev – nobene mize, nobene preproge, samo "to". V bež blago oblečena zofa je bila videti kot iz reklame. Na njej bi lahko gledala televizijo vsa družina. Pes, prevelik za Japonsko, bi se lahko nanjo zleknil počez. Res je bila krasna.

Pred velikim oknom, ki je gledalo na teraso, je bila prava džungla rastlin, posajenih v skleda, vrče in vsakovrstne lonce. Ko sem se ozrla, sem videla, da je hiša polna rož; povsod so stale vaze, polne pomladnih cvetic.

"Moja mama pravi, da bo kmalu prišla iz službe. Razglej se, če hočeš. Naj ti vse razkažem? Ali pa si izberi sobo, potem bom vedel, kakšna si," je rekel Juiči, ko je pripravljaj čaj.

"Kakšna sem?" Usedla sem se na mehko, udobno zofo.

"Hočem reči, kaj hočeš vedeti o hiši in o ljudeh, ki v njej živijo, o njihovih okusih. Veliko ljudi bi reklo, da stranišče veliko pove," je nasmejan brezskrbno rekel. Zelo sproščeno je govoril.

"Kuhinja," sem rekla.

"No, tu je. Kar oglej si, kar hočeš."

Medtem ko je pripravljaj čaj, sem raziskala kuhinjo. Vse sem upoštevala: kvaliteto rogoznice na lesenih tleh in Juičijevih copat; minimum obrabljenih kuhinjskih pripomočkov, ki so bili vsi natančno razporejeni. Silverstonovo ponev in odličen nemški lupilec zelenjave, ob katerem bi celo najbolj lena babica uživala v lupljenju tistih lupin.

Vsakovrstni krožniki so, osvetljeni z majhno fluorescentno svetilko, čakali, da pridejo na vrsto; kozarci so se lesketali. Bilo je očitno, da je kljub neredu vse vrhunske kvalitete. Bile so reči za posebne namene kot ... porcelanske skleda, *gratin* posode, velikanski krožniki, dva vrčka za pivo. Vse je bilo na neki način zelo zadovoljivo. Odprla sem celo mali hladilnik (Juiči je rekel, da lahko) – vse je bilo čedno organizirano, nič le "odloženo".

Pogledala sem okrog, pokimala in odobravaje zamrmrala: "Mmmm, mmmm." Dobra kuhinja je bila. Na prvi pogled sem se zaljubila vanjo.

Šla sem nazaj in se usedla na zofo in takrat je prispel vroč čaj.

Običajno se počutim neskončno osamljeno, kadar prvič pridem v kako hišo in se soočim z ljudmi, ki jih komaj poznam. Videla sem svoj odsev v steklu velikega okna, ki je gledalo na teraso, prek deževne nočne panorame pa se je raztezal črn lesk. Z nobenim živim bitjem nisem imela krvne vezi. Lahko bi šla kamorkoli, naredila karkoli. Občutek je bil vrtoglav.

Znenada sem spregledala, kako velik je svet in kako črno vesoljstvo. Začutila sem njegovo pristno očarljivost, pristno osamljenost ... V teh dneh sem ga prvič zaznavala s svojimi rokami, s svojimi očmi. Doslej sem gledala svet napol slepo, sem pomislila.

"Zakaj si me povabil sem?" sem vprašala.

"Mislila sva si, da ti je težko," je rekel Juiči in prijazno strmela vame. "Tvoja babica je bila vselej tako dobra do mene in, saj vidiš to stanovanje, veliko prostora imava. Ali

se ti ni treba zdaj preseliti?"

"Ja, vendar je bil lastnik stanovanja prijazen in mi je dal še nekaj časa."

"No, zakaj se ne bi preselila k nama?" je rekel, kot da bi bilo to nekaj najbolj samoumevnega.

Zadel je ravno pravi ton, ne hladen ne napadalno prijazen. Povzročil je, da sem se ogrela zanj: srce se mi je napolnilo s solzami. Prav tedaj je v vratih zaškrtal ključ in v sobo je vsa zadihana pritekla neznansko lepa ženska.

Bila sem tako presenečena, da sem ostrmela. Čeprav ni bila mlada, je bila res lepa. Po njeni obleki in dramatičnem ličilu, ki se podnevi res ne bi obneslo, sem razbrala, da ima nočno delo.

Juiči me je predstavil:

"To je Mikage Sakurai."

"Pozdravljena," je rekla z nekoliko hripavim glasom, še zmeraj zasopla, z nasmehom. "Juičijeva mama sem. Ime mi je Eriko."

To je njegova mama? Presenečena nisem mogla odmakniti pogleda od nje. Lasje, ki so kot svila padali na ramena; temno lesketajoče se velike in ozke oči; lepo oblikovane ustnice, raven nos – vsa je odsevala čudovito podobo, ki je kar odzvanjala od življenjske moči. Ni bila videti človeška. Še nikoli nisem videla koga, ki bi ji bil podoben.

Tako sem buljila vanjo, da je bilo že nevljudno. "Pozdravljeni," sem končno odvrnila in se nasmehnila še sama.

"Zelo sva vesela, da si prišla," mi je toplo rekla in se obrnila k Juičiju. "Zelo mi je žal, Juiči, danes ne morem pobegniti. Samo za hip sem se izmuznila, rekla sem, da moram na stranišče. Vendar bom imela veliko časa zjutraj. Upam, da bo Mikage ostala tu čez noč." Naglo je stekla k vratom in rdeča obleka je plahutala okrog nje.

"Zapeljal te bom," je rekel Juiči.

"Žal mi je, da sem v nadlego," sem rekla.

"Sploh ne. Kdo bi si mislil, da bo danes v klubu toliko ljudi? Jaz bi se morala opravičiti. No, vidiva se zjutraj."

V visokih petah je stekla ven in Juiči mi je zaklical:

"Počakaj tukaj! Glej televizijo ali kaj takega!" Nato pa je stekel za njo in me zapustil zbegano.

Bila sem prepričana, da bi bilo videti znake staranja, če bi pogledal od blizu – gube ob očeh, ne več popolne zobe – znake, da je resnično človeško bitje. A kljub temu je bila osupljiva. Želela sem si, da bi bila spet z njo. Topla luč, ki je spominjala na njeno podobo, je mehko žarela v mojem srcu. To je moralo biti tisto, čemur ljudje pravijo "šarm". Enako kot Helen Keller, ko je prvič razumela, kaj je "voda", se mi je beseda razcvetela v resničnost, v živ primer pred mojimi očmi. To ni pretiravanje; srečanje me je res tako prevzelo.

Juiči se je vrnil in rožljaj z avtomobilskimi ključi. "Če je lahko šla le za deset minut,

bi morala poklicati," je rekel, ko si je v preddiverju sezuval čevlje.

Obsedela sem na zofi in zadržano odvrnila:

"Mmmm."

"Mikage," je rekel, "ali te je moja mama spravila malo v zadrego?"

"Ja," sem mu priznala. "Še nikoli nisem videla tako lepe ženske."

"Ja, vendar ..." Smehljaje se je usedel na tla tik pred mano. "Bila je na lepotni operaciji."

"Res?" sem rekla in hlinila nezanimanje. "Spráševala sem se, zakaj ti ni prav nič podobna."

"In ne le to. Veš – ona je moški." Komaj je zadrževal, kako ga to zabava.

To je bilo preveč. Z velikimi očmi sem molče strmela vanj. Pričakovala sem, da bo vsak hip rekel: "Samo šalil sem se." Ti koničasti nohti, manierizem, način, kako se je nosila ... Zadrževala sem sapo in se spominjala tega lepega obraza; on pa je užival.

"Vendar ..." Nisem zaprla ust. "Ves čas si govoril 'moja mama' to, 'moja mama' ono ..."

"Ja, že. Ali bi ti lahko rekla komu takemu 'oče'?" je hladno vprašal. To je imelo smisel, sem pomislila. Zelo dober odgovor.

"Kaj pa ime Eriko?"

"V resnici je Judži."

Bilo je, kot da bi se mi pred očmi dvignila sopara. Ko sem bila končno pripravljena, da slišim zgodbo, sem rekla: "Komu si se torej rodil?"

"Eriko je bila pred dolgim časom moški. Zelo mlad se je poročil. Poročil se je z mojo mamo."

"Oh ... Le kakšna je bila ona?" Nisem si mogla predstavljati.

"Še sam se je ne spomnim. Umrla je, ko sem bil še čisto majhen. Imam pa fotografijo. Jo hočeš videti?"

"Ja," sem prikimala. Ne da bi vstal, je povlekel svojo torbo k sebi, vzel staro fotografijo iz denarnice in mi jo dal.

Bila je oseba, katere obraz ni o njej ničesar povedal. Kratki lasje, majhne oči in nos. Bila je videti zelo nenavadna ženska nedoločljive starosti. Ko nisem nič rekla, je Juiči dejal: "Videti je čudna, ali ne?"

Nelagodno sem se nasmehnila.

"Erika je njena družina posvojila kot otroka. Ne vem, zakaj. Skupaj sta odraščala. Tudi kot moški je bil čeden in očitno zelo priljubljen pri dekletih. Le zakaj bi se poročil s tako čudno ..." je smehljaje se rekel, ko je gledal fotografijo. "Najbrž je bil zelo navezan na mojo mamo. Tako navezan, da je pozabil na hvaležnost, ki jo je dolgoval svojim krušnim staršem, in se zapletel z njo."

Pokimala sem.

"Ko je moja prava mama umrla, je Eriko dala odpoved, me odpeljala s seboj in se vprašala: 'Kaj bom zdaj?' Odločila se je, da bo postala ženska. Vedela je, da ne bo nikoli ljubila nikogar drugega. Pravi, da je bila zelo sramežljiva, preden je postala

ženska. Ker ne mara početi stvari le napol, so ji naredili vse na novo, od obraza do vsega drugega, in z denarjem, ki ji je ostal, je kupila nočni lokal. Sama je skrbela zame." Nasmehnil se je.

"Kakšno *osupljivo* življenje!"

"Ni še mrtva," je rekel Juiči.

Če sem mu lahko vse zaupala ali če je še zmeraj kaj prikrival ... več ko sem vedela o teh ljudeh, manj sem vedela, kaj lahko pričakujem.

A zaupala sem njuni kuhinji. Čeprav si nista bila podobna, sta imela nekatere skupne poteze. Ko sta se smehljala, sta njuna obraza sijala kot obrazi bud. To mi je všeč, sem si mislila.

Iz angleščine prevedel in spremno opombo napisal **Andrej Blatnik**

Banana Jošimoto, rojena leta 1964 v Tokiu, je s svojim prvim romanom *Kuhinja* (1988), ki ga je pisala v času, ko se je preživljala kot natakarka, dosegla najprej neznanski uspeh na Japonskem, kar dva in pol milijona prodanih izvodov, nato pa vrsto prevodov širom po svetu. Sledili sta še prozni knjigi *Tugumi* in *NP* ter zgodba *Polnočna senca*, ki jo je navdihnila istoimenska skladba Mikea Oldfielda, in zbirki esejev *Ananasov puding* in *Bananina pesem*. Izbrani odlomek je z začetka romana; prvoosebni junakinji umre babica, pri kateri je stanovala, in zanjo se začne življenje, a hkrati tudi težave. Način pisanja je kritika seveda enotno poimenovala minimalizem s, kajpada, številnimi japonskimi primesmi (nekateri so videli tudi pridih magičnega realizma); to je avtorico postavilo ob bok ameriški bratpackovski generaciji, torej Tami Janowitz, Davidu Leavittu, Bretu Eastonu Ellisu in drugim.